

Justis- og beredskapsdepartementet

Vår ref / ansvarlig advokat:
25860HS
Advokat Hege Salomon

Deres ref:

Dato
13. april 2023**Høringsuttalelse Straffelovrådet utredning; NOU 2022:21-Strafferettslig vern av den seksuelle selvbestemmelsesretten****Innledning**

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS har i over 20 år bistått overgrepsutsatte, og advokatene våre har et bredt erfaringsgrunnlag sett fra bistandsadvokatens og fornærmedes ståsted.

Slik vi ser det, har Straffelovrådet foretatt en meget grundig utredning. Lovforslagene vil i det vesentlige styrke overgrepsutsattes rettsikkerhet, og vil i all hovedsak støttes, men vi vil nedenfor knytte bemerkninger til noen punkter i lovforslaget.

Nærmere om lovforslaget §294 seksuell omgang uten samtykke

Forslaget om å kriminalisere seksuell omgang med en som ikke vil, vil fange opp tilfeller som i dag kan falle utenfor ordlyden i dagens stl §291. Et eksempel er tilfeller der den utsatte sier nei og gråter stille. Forslaget til ny §294 vil omfatte slike tilfeller.

Selv om lovforslaget vil fange opp de aller fleste typetilfeller, vil forutsetningen om at fornærmede i ord eller handling må gi uttrykk for at hen ikke vil, innebære at noen typer overgrep som etter vår mening bør være straffbare, ikke vil omfattes av ordlyden i bestemmelsen. Et eksempel er tilfeller der overgriper lurer fornærmede til seksuell omgang. En dom fra Oslo tingrett gjaldt en kvinne som trodde hun hadde seksuell omgang med sin samboer, men det viste seg å være en annen som hadde oppsøkt henne i hennes seng. I et slikt tilfelle har ikke fornærmede «i ord eller handling gitt uttrykk for at hun ikke vil», men det er åpenbart at hun ikke ønsket å ha seksuell omgang med inntrengeren, og at overgriper skjønnte det. I dette tilfellet ble det tatt ut tiltale for «seksuell handling uten samtykke», og avsagt dom med adskillig lavere strafferamme enn etter voldtekts bestemmelsen.

Ved å fjerne passusen om «og som gir uttrykk for det i ord eller handling», vil slike tilfeller kunne omfattes av bestemmelsen.

Når det gjelder «overrumplingstilfeller», der overgriper kommer brått på fornærmede som ikke rekker å reagere, antas det at «ute av stand» alternativet er dekkende, men det kan oppstå grensetilfeller der det er usikkert om de vil omfattes av lovforslaget.

Enkelte «frystilfeller», der fornærmede stivner til av skrekk, kan være i grenseland for hva som omfattes av lovens ordlyd. Når det gjelder «ute av stand» tilfellene, synes det imidlertid å ha vært en utvikling i retning av at domstolene har større forståelse for hvilke «frys»-reaksjoner fornærmede kan få pga redsel, og at det ikke er nødvendig å være nærmest bevisstløs for å være «ute av stand til å motsette seg handlingen i lovens forstand.

Borgarting lagmannsrett, la til grunn i en viktig dom at fornærmede av psykiske grunner ikke var i stand til å yte motstand på grunn av redsel. Fornærmede var påvirket av alkohol, men ikke i en grad som isolert sett gjorde henne ute av stand til å motsette seg handlingen (LB-2019-178835).

Dommen er et eksempel på at domstolen anerkjenner «frysreaksjoner» hos fornærmede i en situasjon der man er redd, og at en slik «frysreaksjon» omfattes av «ute av stand begrepet».

Vår konklusjon er vi støtter Straffelovrådets forslag med den presisering at passusen om «og i ord eller handling gir uttrykk for det» sløyfes.

Bemerkninger om «samtykkebegrepet»

Slik vi ser det er det ikke nødvendig å benytte begrepet «samtykke» for å vurdere om noen har hatt seksuell omgang med en som «ikke vil». Det er den enkeltes vilje og ønske som er det sentrale slik vi ser det, ikke om man formelt sett har gitt et samtykke eller ikke.

I Sverige starter lovteksten slik: «*Den som med en person som inte deltar frivillig, gjennomfør ett samlag eller ...*» Deretter er det oppregnet en rekke tilfeller som aldri innebærer at den seksuelle omgangen var frivillig. Det er blant annet nevnt eksempler på utnyttelse pga søvn, redsel, sykdom mm.

En slik lovtekst vil kunne fange opp de nevnte tilfellene som ikke nødvendigvis omfattes av lovforslaget til straffelovrådet. Samtidig er den svenske lovteksten svært omfattende.

Seksuell lavalder:

Selv om debatten om dagens seksuelle lavalder er viktig, er vi uenige i konklusjonen om senkning av den seksuelle lavalder til 15 år. Hvis lovforslaget blir gjennomført innebærer det at 15 åringer ikke får den beskyttelsen de i dag har mot seksuell utnyttelse av voksne. Det finnes en rekke eksempler på seksuelt uerfarne 15 åringer som tilsynelatende har frivillig sex med godt voksne personer som utnytter barnet. Dagens grense på 16 år verner 15 åringer nettopp mot slik seksuell utnyttelse av voksne. Slik vi ser det har ikke 15 åringer samtykkekompetanse til å ha seksuell omgang med voksne. Vi ser at mange 15 åringer har fått fysiske og psykiske skader etter slike utnyttelsestilfeller.

Seksuell handling/seksuelt krenkende berøring der det foreligger skjerpene omstendigheter

I straffeloven er det i dag ingen skjerpene lovbestemmelse om «grov seksuell handling uten samtykke» Det er etter vår mening en mangel ved straffelovgivningen. Særlig i saker som gjelder overmakts forhold, er det behov for en bestemmelse eller et annet ledd for å markere mer alvorlig straffverdighet i enkelte tilfeller.

Punkt 34.2 Grov seksuell berøring av barn under 15 år

Forslaget om å øke strafferammen fra 3 til 6 år i disse sakene støttes, da enkelte forholdsom faller inn under bestemmelsen er svært alvorlige, det kan dreie seg om forhold som ligger tett opp mot seksuell omgang, eller grov utnyttelse av mindreårige over lange tidsperioder.

Punkt 34.3 Seksuell omgang med barn under 15 år

Forslaget om å øke strafferammen for disse tilfellene, og begrunnelsen for det støttes.

Forslag om §307 Seksuell utnyttelse av barn under 18 år i en særlig sårbar situasjon

I dagens lovbestemmelse, se strl. §295c, er det et vilkår at barnet ved utnyttelsen befant seg er i «en særlig sårbar livssituasjon». Tilleggsvilkåret om «særlig sårbar livssituasjon» utelukker at seksuell utnyttelse av et barn som befant seg i en sårbar situasjon kun da handlingen fant sted for eksempel pga beruselse omfattes. Lovendringen innebærer et sterkere vern for barn i en sårbar situasjon mot å bli utnyttet seksuelt av voksne.

Hege Salomon
Advokat/partner

telefon: 41 56 85 86

e-post: salomon@salomon-johansen.no